

Στο σταθμό της Αττικής οι επιβάτες του ηλεκτρικού λιγότεφαν. Επιτέλους, ανάσανε, γέρνοντας το κεφάλι της προς το παράθυρο. Πρώτη Παρασκευή του Φλεβάρη, σκέφτηκε. Ωραία μέρα η Παρασκευή, η τελευταία εργάσιμη της εβδομάδας! Απ' το πρωί όλα τα πρόσωπα στο γραφείο χαμογελούσαν. Δυο μερούλες χωρίς δουλειά! Τι ευτυχία! Άλλο ένα Σαββατοκύριακο! Ίδιο όμως με τ' άλλα. Με το ίδιο κι απαράλλαχτο πρόγραμμά της. Όπως κάθε Παρασκευή απόγευμα θ' αρχίσει τις δουλειές της νωρίς, μόλις τελειώσει απ' το φαγητό της. Θα βάλει πλυντήριο, θα συγυρίσει το σπίτι, θ' απλώσει τα ρούχα στη βεράντα. Και μετά... Αχ, μετά! Μόλις ξεμπερδέψει απ' όλα αυτά θα μπει στο μπάνιο. Το μικρό λουτρό της θα γεμίσει με ατμούς μυρωδάτους, κάνοντας την ατμόσφαιρα να αχνίζει, όπως στα παλιά τούρκικα χαμάμ. Αποκαμωμένη πια, θα πέσει στο κρεβάτι της. Πεντακάθαρη, με το φρεσκοφορεμένο νυχτικό και το κορμί της εξαγνισμένο απ' το νερό και τα μοσχολάπουνια. Θα χωθεί ολόκληρη μέσα στ' αλλαγμένα σεντόνια της. Θα παίξει με τη σκληράδα τους, θα ρουφήξει την αίσθηση της φρεσκάδας τους...

Το πρωί του Σαββάτου θα κάνει τα ψώνια της στο σούπερ μάρκετ και στη λαϊκή της γειτονιάς. Θα επιστρέψει στο σπίτι όταν θα είναι πια μεσημέρι. Η ώρα του μοναχικού φαγητού της. Χωρίς καμιά επισημότητα, χωρίς καμιά κουβέντα. Βιαστικό, όπως κι όπως, στο πράσινο φορμάκια τραπεζάκι της

κουζίνας. Τέλος πάντων, ο καθένας με τη ζωή και τον τρόπο του... Η νύχτα θα τη βρει αραγμένη στον καναπέ. Με τα πόδια μαζεμένα πάνω και με μια γαβάθα φρούτα στην αγκαλιά της. Απέναντί της η τηλεόραση θα παίζει στη διαπασών. Σάββατο βράδυ κι όλο και κάποιο κανάλι θα έχει ελληνική ταινία. Πολυπαιγμένη βέβαια, αλλά αυτό δεν την ενοχλεί καθόλου. Κάθε άλλο μάλιστα. Αυτές οι παλιές ελληνικές ταινίες εξακολουθούν ακόμα να της αρέσουν. Γελάει και κλαίει, κλαίει και γελάει... Μοναχή της... Αυτή και οι αναμνήσεις της, η αόρατη συντροφιά της. Όπως κάθε σαββατόβραδο θα κοιμηθεί αργά, τρενάροντας χωρίς λόγο την ξαγρύπνια της. Μόνο και μόνο από πείσμα, για να βγάλει το άχτι τής εβδομάδας, να εκδικηθεί το ασίγαστο ξυπνητηράκι της. Είκοσι πέντε χρόνια την ταλαιπωρεί. Είκοσι πέντε χρόνια κι ακόμα να συνηθίσει εκείνο το ανατριχιαστικό συνεχόμενο «ντριιν» του. Με το που το ακούσει να ουρλιάζει, πετάγεται τρομαγμένη ως απάνω, με την καρδιά της να χοροπηδάει στο ρυθμό των ενενήντα παλμών και άνω ανά λεπτό της ώρας. Πολλές φορές αρχίζει να κλαίει, όπως τα παιδιά του νηπιαγωγείου που δεν θέλουν να πάνε στο σχολειό τους. Είναι αστείο, κοτζάμι γυναίκα! Χαμογέλασε με τα χάλια της. Ο επιβάτης της αντικρινής θέσης, ένας μικροαστός καλοσυνάτος, την κοίταξε χαμογελώντας, λες και μάντεψε τη σκέψη της. Του ανταπόδωσε το χαμόγελο, διώχνοντας συγχρόνως από τ' αυτιά της τον εγερτήριο ήχο του ρολογιού της. Ευτυχώς που τα δύο επόμενα πρωινά το ξυπνητήρι θα σιγήσει. Το πρωί της Κυριακής θα την ξυπνήσει χαρμόсуνα η καμπάνα του Αγίου Μάρκου του Ευγενικού. Θα μισανοίξει τα μάτια της για να διαπιστώσει ότι ξημέρωσε. Μετά, αναστενάζοντας ηδονικά, θα γυρίσει το κορμί της απ' την άλλη μπάντα για να συνεχίσει τον ύπνο της, με την πρώτη και τη δεύτερη καμπάνα του Αγίου Μάρκου του Ευγενικού να τη νανουρίζει. Αχ, αυτός ο γλυκός υπνάκος του πρωινού!

Όταν αποφασίσει πια να σηκωθεί, η πρώτη δουλειά της είναι ν' ανοίξει το ραδιόφωνο. Ίσως προφτάσει και λίγη λειτουργ-

γία, στο «Δι' ευχών» που λένε. Ακούγοντας τις φαλμωδιές θα φήσει τον καφέ της στο μικρό γκαζάκι, που υπάρχει επί μονίμου βάσεως στο μάρμαρο του νεροχύτη. Όπως πάντα ελαφρύ, μέτριο προς τον πικρό –η ζάχαρη στη μύτη του κουταλιού– και σε μεγάλη φλιτζάνα. Τη λευκή με τον αστερισμό του Λέοντος. Θα την ακουμπήσει στο κινέζικο δισκάκι, κι έτοιμο το πρωινό της. Χαμογέλασε πάλι. Η φλιτζάνα της, το δισκάκι της, πράγματα δικά της και τα δυο, αγαπημένα. Η φλιτζάνα είναι δώρο της Ρένας, απ' την πρώτη φορά που ήρθε επίσκεψη στο σπίτι της. Ένα απόγευμα του Σεπτέμβρη, το 1989. Ήταν τότε που ο Ντίνος έφευγε για πάντα στο Παρίσι και που η Ρένα πενθούσε το οριστικό τέλος μιας άτυχης ερωτικής σχέσης. Δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια κράτησε εκείνη η σχέση. Τα καλύτερα, τα πιο εύφορα της ζωής της. Η μοναξιά τις τρόμαξε και τις δύο. Γι' αυτό, εκείνο το απόγευμα, πριν από επτά περίπου χρόνια, αποφάσισαν να συμμαχήσουν ενάντια στη μοίρα τους. Να ενώσουν τις μοναξιές τους με μια φίλια που ορκίστηκαν να παραμείνει παντοτινή.

Με το δισκάκι στα χέρια και τις αθόρυβες γούνινες παντόφλες στα πόδια, θα ξαναγυρίσει στην κρεβατοκάμαρα. Θα σηκώσει τις γρίλιες της μπαλκονόπορτας και θα ξανακαθίσει στο κρεβάτι, με τα πόδια μαζεμένα και τη ρόμπα ριγμένη στην πλάτη, για να πει ραχατλίδικα το κυριακάτικο καφεδάκι της. Με τη μία και μοναδική φρυγανιά σικάλεως και με το πρώτο τσιγάρο της ημέρας. Και με σκέψεις... Σκέψεις πολλές, με το μισό κορμί της στηριγμένο στα μαξιλάρια και τα μάτια της, ταξιδεμένα, να κοιτάζουν στο μακρινό πουθενά. Οι ίδιες πάντα σκέψεις κάθε φορά. Ευχάριστες, δυσάρεστες, οι πιο πολλές νοσταλγικές. Αχ, αυτή η νοσταλγία της! Θα κρατήσει πάλι ώσπου να τελειώσει ο καφές της και να στρωθεί στο μαγειρέμα. Απ' το παραθυράκι της κουζίνας που βλέπει στο φωταγωγό θα έρχονται οι μυρουδιές από τις άλλες κουζίνες. Κάθε διαμέρισμα κι άλλη μυρουδιά. Όλες όμως από κρεατικό. Το καλό φαγητό της Κυριακής! Θα μαγειρεύει και συγχρόνως θ'

ακούει τις κουβέντες των αλλουνών. Όλα τα οικογενειακά τους στη φόρα ή, καλύτερα, σε κοινή ακρόαση. Θα γευτεί για λίγο τα βάσανά τους. Έχουν και οι άλλοι προβλήματα και στενοχώριες, θα παρηγορηθεί. Έτσι θα περάσει υποφερτά το πρωινό της Κυριακής. Τα δύσκολα έρχονται με το απόγευμα. Αυτά τα νωχελικά απογεύματα της Κυριακής κρύβουν μια περίεργη μελαγχολία. Φταίει και η έγνοια της τσαγκαροδευτέρας, με το πρώτο πρωινό εγερτήριο της εβδομάδας. Για όλα αυτά και για πολλά άλλα, τα απογεύματα της Κυριακής δεν θέλει να μένει μόνη της στο σπίτι. Ευτυχώς που υπάρχει η Ρένα, η καλή συνάδελφος και φίλη της. Εφτά χρόνια τώρα έχουν καθιερώσει την απαραίτητη κυριακάτικη απογευματινή τους συνάντηση. Φεύγοντας το μεσημέρι απ' το γραφείο, κανόνισαν για τη συνάντηση της ερχόμενης Κυριακής. Θα πιουν τον καφέ τους στο σπίτι της Ρένας, μια μικρή γκαρσονιέρα στο Θησείο, στην οδό Ηρακλειδών. Το βράδυ ίσως να πάνε και για καμιά πίτσα εκεί γύρω. Το συνηθίζουν αραιά και πού. Η πιτσαρία είναι η μοναδική τους διασκέδαση. Και πάντα Κυριακή βράδυ. Φαίνεται πως και οι δυο ακολουθούν το παλιό σύστημα ψυχαγωγίας. Τότε που το Σάββατο ήταν μια κουραστική εργάσιμη μέρα με το απαραίτητο βραδινό λούσιμο, σαν ψυχοσωματική προετοιμασία εξαγνισμού για τον καθιερωμένο κυριακάτικο εκκλησιασμό. «Εμείς πάμε κόντρα στο σημερινό σύστημα ψυχαγωγίας», διακωμωδούν τις μοναξιές και τις κυριακάτικες μελαγχολίες τους.

Τέλος πάντων. Θα περάσει κι αυτό το Σαββατοκύριακο όπως πέρασαν και τόσα άλλα. Εφτά χρόνια. Τα ίδια σχεδόν Σαββατοκύριακα... Με μικρές μόνο παραλλαγές, που κι αυτές προκύπτουν πολύ σπάνια. Τελικά, μάλλον θα πρέπει να διεκδικεί τον τίτλο της ιδανικής εργαζόμενης, νοικοκυράς και μοναχικής γυναίκας. Τρεις ιδιότητες που επιμένει ακόμα να τις υπηρετεί πιστά και με τρόπο, δυστυχώς, ξεπερασμένο. Είναι μια κλασική συντηρητική μοναχική γυναίκα που δεν μοιάζει σε τίποτα με τις άλλες σύγχρονες μοναχικές γυναίκες της ηλικίας

της. Δεν εργάζεται σε γραφείο πολυτελείας με προσωπικό τηλεφώνου, δεν οδηγεί αυτοκίνητο ούτε μηχανή, δεν πίνει αλκοολούχα ποτά, δεν ξενυχτάει, δεν φοράει ρούχα με το σήμα κάποιας επώνυμης φίρμας, μένει σ' ένα μικροαστικό δυαράκι με μικροαστική επίπλωση – και προπαντός δεν έχει εραστή. Δεκαοχτώ χρόνια και κάτι μήνες έχει να την πλησιάσει άντρας. Από τότε που έφυγε ο Βαγγέλης. Η Ρένα τής λέει ότι με την ανέραστη ζωή που κάνουν κινδυνεύουν να ξαναγίνουν παρθένες. Πες το ψέματα... Αν δεν είχε στο ιστορικό της και μια γέννα, θα μπορούσε να της συμβεί κι αυτό. Για φαντάσου!

Για την ιδιότητα της νοικοκυράς, ας όφεται η κυρά Βασιλική, η μητέρα της. Δυναμική γυναίκα. Με πολλά προτερήματα αλλά και ελαττώματα. Το «κυρά Βασιλική» το καθιέρωσε η ίδια. Της θύμιζε την κυρά Βασιλική της τουρκοκρατίας. Κι όπως οι ρίζες της έρχονταν απ' τ' άγια χώματα των χαμένων πατρίδων, το «κυρά Βασιλική» έδινε στο πρόσωπό της ηρωικές διαστάσεις. Και σάμπως δεν ήταν κι αυτή μια ηρώιδα! Δύο χρονών παιδάκι έζησε τη φρίκη της Μικρασιατικής Καταστροφής, μεγάλωσε με τα βάσανα της φρέσκιας προσφυγιάς της, έζησε τον πόλεμο του 1940 μ' ένα μωρό στην αγκαλιά, την Κατοχή με δύο παιδιά, και γέννησε δυο φορές χωρίς να έχει τον άντρα της δίπλα. Αλλά και η μεταπολεμική ζωή της δεν ήταν καλύτερη. Πέρασε πολλά... Η κυρά Βασιλική λοιπόν ήταν το πρότυπό της στα θέματα του τέλειου νοικοκυριού. Αλλά και η αυστηρή διδάξασα. Από μικρή την έστρωσε στις δουλειές του σπιτιού. «Για ν' αποκτήσεις όλα τ' απαραίτητα προσόντα μιας καθωσπρέπει νοικοκυράς», της έλεγε.

Την ιδιότητα της εργαζόμενης την επεδίωξε η ίδια, σαν μια σίγουρη βιοποριστική λύση. Άλλωστε δεν είχε και μεγαλύτερα όνειρα, ούτε τα πνευματικά προσόντα για να τα διεκδικήσει. Ήταν μια πολύ μέτρια μαθήτρια, κι όχι μόνο. Γενικά η μετριότητα είναι το χαρακτηριστικό της γνώρισμα. Όταν τέλειωσε το γυμνάσιο τόλμησε να δώσει εξετάσεις στην Παιδαγω-

γική Ακαδημία. Δυστυχώς απέτυχε. Το ίδιο και την επόμενη χρονιά που ξανατόλμησε. Η μόνη ελπίδα που της έμενε τότε ήταν μια θέση στο δημόσιο. Η σίγουρη, η μόνιμη επαγγελματική αποκατάσταση. «Για τη γυναίκα, η δουλειά στο δημόσιο είναι βραχιόλι περασμένο στο χέρι της», της έλεγε η κυρά Βασιλική, «η καλύτερή της προίκα». Και δεν είχε καθόλου άδικο, σοφά ήταν τα λόγια της. Χρυσό και μαλαματένιο και διαμαντοποικιλτο βραχιόλι είναι κάθε μήνα ο μισθός της. Λιγοςτός μεν αλλά σίγουρος, μια χαρά τα βολεύει. Χμ, μια χαρά... Τρόπος του λέγειν μια χαρά. Μάλλον μέτρια. Το γνωστό μέτρο της ζωής της. Κάποτε πίστευε ότι είναι και το μέτρο της ευτυχίας.

Με βάση λοιπόν εκείνα τα πιστεύω της, η κυρά Βασιλική έβαλε μπροστά τα μεγάλα της μέσα. Ανακάλυψε τον κύριο Θράσο, έναν μακρινό συγγενή της –ανύπαρξτο μέχρι τότε στην οικογένειά τους–, ο οποίος απ’ την κοινωνική αφάνεια που ζούσε ξαφνικά βρέθηκε να λύνει και να δίνει στην κυβέρνηση. Πήγε και τον βρήκε στο γραφείο του. Τον βάφτισε τεταρτοξάδελφο κι αμέσως επικαλέστηκε τους ισχυρούς δεσμούς τής, κάποιας, συγγενειάς τους. «Εμείς έτσι στο σόι μας, εμείς αλλιώς, εμείς εκείνο, εμείς το άλλο», άρχισε τα λόγια και τα παρακαλετά της. Μέχρι και την αντιστασιακή δράση του άντρα της, του Σωφρόνιου, που κράτησε ως το 1952, κατάφερε να διαγράψει από τη μνήμη και τα κιτάπια του κυρίου Θράσου! Έτσι βρέθηκε η Κυβέλη, «εν σωτηρίω έτει 1971», διοικητικός υπάλληλος του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σ’ ένα γραφείο της Μέσης Εκπαίδευσης, στην περιοχή της Ομόνοιας.

Είκοσι πέντε συντάξιμα χρόνια έχω στην καμπουρίτσα μου. Άλλα πέντε, κι αντί γραφειάκι μου, σκέφτηκε συνεχίζοντας να κοιτάζει απ’ το παράθυρο το γνώριμό της τοπίο: πολυκατοικίες στη σειρά, κολλημένες η μία δίπλα στην άλλη, χωρίς ούτε μια χαραμάδα αναπνοής ανάμεσά τους, όπως τα σιαμαία που ζουν κι αναπνέουν με την ίδια καρδιά. Είναι κιτι-

σμένες σχεδόν ομοιόμορφα, σαν να βγήκαν βιαστικά από το ίδιο καρμπόν, εκεί γύρω στη δεκαετία του 1960. Όλες ίδιες για ίδιους ανθρώπους. Και πάνωθέ τους, κορώνα στο κεφάλι τους, ο αττικός ουρανός να υφαίνει με σκόνη και καπνό το περιβόητο νέφος της Αθήνας. Ωστόσο, αυτή τη γειτονιά που ζει και αναπνέει μέσα στο κέντρο της πρωτεύουσας εξακολουθεί να τη βρίσκει όμορφη. Κι ας έχουν κατσίψει τα λιγοστά δεντράκια της κι ας την πνίγει η πολύμορφη πολυκοσμία της. Ίσως αυτή η πήχτρα των ανθρώπων και των πραγμάτων να μετριάξει κάπως τη δική της μοναξιά, να της δίνει μια αίσθηση συντροφικότητας.

Αλήθεια, αυτή την ιδιότητα της μοναχικής γυναίκας δεν την επεδίωξε καθόλου. Ήρθε μόνη της και τελείως απροσδόκητα. Από τη μοίρα, που λένε. Αυτή είχε άλλα όνειρα κι άλλα σχέδια για τη ζωή της. Όνειρα που την ήθελαν περιτριγυρισμένη από πολλούς δικούς της ανθρώπους. Και με πολλά παιδιά... «Κυβέλη, η Μεγάλη Μητέρα των θεών». Αυτή τη φράση την άκουσε για πρώτη φορά από τον κύριο Αβραμίδα, το δάσκαλό της στην πρώτη δημοτικού. Δεν κατάλαβε τότε γιατί την αποκάλεσε έτσι. «Η Κυβέλη ήταν μια αρχαία θεά», εξήγησε στα παιδιά ο κύριος Αβραμίδης με απλά λόγια, τίποτε άλλο. Σίγουρα εκείνη η θεά, η συνονόματή της, θα είχε πολλά παιδιά. Κι όλα θεοί! έδωσε τη δική της εξήγηση. Τη θαύμασε! Άρα έπρεπε κι αυτή να κάνει πολλά παιδιά. Να γίνει μια Μεγάλη Μητέρα. Θα τα έκανε όλα με τον Σταμάτη. Τον «καπετάνιο» και «θεό» της γειτονιάς τους. Το είχε πιστέψει και ο ίδιος ότι ήταν πράγματι ένας αληθινός καπετάνιος. Γι' αυτό και δεν αποχωριζόταν ποτέ απ' το κεφάλι του το ναυτικό του κασκέτο. Ένα παλιό τσόχινο του πατέρα του, σκούρο μαβί, αργασμένο απ' την αλμύρα και τους ανέμους. Ο Σταμάτης στα τέσσερά του χρόνια –καλά-καλά δεν μπορούσε ακόμα να προφέρει σωστά όλες τις λέξεις– ήξερε τα πάντα για τη θάλασσα και τα ταξίδια της. Μιλούσε για λιμάνια μακρινά, που δεν τα είχε δει ποτέ του, για τρικυμίες, για κυκλώνες, για καράβια δήθεν δικά του, με τα οποία

αρμένιζε μέσα στις θάλασσες της φαντασίας του. Περισσότερο όμως μιλούσε για τις γοργόνες, που του είχαν γίνει έμμομη ιδέα. Άλλοτε πάλι παρομοίαζε τον εαυτό του με τον Ποσειδώνα, τον μυθολογικό θεό της θάλασσας. «Ξέρετε ποιος είμαι εγώ;» έλεγε με έπαρση κωμική. «Εγώ είμαι γιος του Κρόνου και της Ρέας, ο αδελφός του Δία...» «Αφού είσαι γιος της Μαρκέλλας και του καπετάν Νικόλα κι αδέλφια δεν έχεις», τον κορόιδευαν τ' άλλα παιδιά. Μετά χάνονταν γρήγορα, σαν αστραπή, στα τέσσερα σημεία του μικρού ορίζοντα της γειτονιάς τους. Άλλα κρύβονταν πίσω απ' την εκκλησία, άλλα σκαρφάλωναν στους σιδερένιους αυλόγυρους κι άλλα στις μάντρες των οικοπέδων, που είχαν μεταβληθεί σε μόνιμα σκουπιδαριά. Γιατί ο Σταμάτης, με τα θαλασσινά και θεϊκά του καμώματα, είχε γίνει ο φόβος και ο τρόμος τους. Περισσότερο φοβόνταν τη μεγάλη πιρούνα του, που την είχε κάποτε η μάνα του η Μαρκέλλα στην κουζίνα της για να ανακατεύει τα μακαρόνια και νατσιμπάει το κρέας. Ήταν το αγαπημένο του παιχνίδι. Ή καλύτερα το δυνατό όπλο της κυριαρχίας του. Την κρατούσε όπως ο Ποσειδώνας την τρίαινά του, την κουνούσε απειλητικά, έκανε πως κουμαντάρει τα κύματα. «Εγώ μπορώ να τα σηκώνω ψηλά και να τα κατεβάζω, κι όποια γοργόνα δεν μου κάθεται να την απαυτώσω –ήταν κι αθυρόστομος– θα της δίνω μια με την πιρούνα μου και θα τη σκοτώνω», έλεγε. «Μμμ... σιγά...» τόλμησε μια φορά να του πει. Απορούσε ακόμα πώς αυτή, η υποτακτική Κυβέλη, αντέδρασε έτσι στον άγριο θεό και κραταϊό καπετάνιο της γειτονιάς τους. Δεν είχε αποτελειώσει εκείνο το αντιδραστικό της «σιγά...» και της δίνει μια με την πιρούνα στο γυμνούλιο μπουτάκι της που είδε τον ουρανό με τ' άστρα.

Βέβαια εκείνα τα παιδικά καμώματα του Σταμάτη δεν ήτανε τυχαία. Όλα ξεκινούσαν απ' την οικογενειακή ναυτική τους παράδοση, που κρατούσε απ' τους Χιώτες προπαππούδες του μέχρι τον πατέρα του, τον μακαρίτη καπετάν Νικόλα Πελαγίτη, όνομα και πράμα. Χρόνια ταξίδευε στα καράβια ο καπετάν Νικόλας. Τα έφαγε όλα στη μούρη, εμπορικά, γκα-

ζάδικα, φορτηγά. Μια ζωή μπαρκαρισμένος. Και η γυναίκα του μια ζωή μόνη με το γιο τους, να εισπράττει για αντάλλαγμα της απουσίας του ένα γερό μηνιάτικο από τις ναυτιλιακές εταιρείες. Και κάθε χρόνο, στις πέντε Δεκεμβρίου, να παίρνει το γιο της απ' το χέρι και μια λαμπάδα ίσαμε το μπόι του και να κατηφορίζουν προς τον Πειραιά για να προσκυνήσουν στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου, κοντά στο λιμάνι. Η Κυβέλη την έφερε στα μάτια της, ντυμένη με το καλό της παλτό και τον Σταμάτη δίπλα της να βαδίζει καμαρωτά-καμαρωτά, κρατώντας σφιχτά τη λαμπάδα και με τα δυο του χεράκια. «Πάμε στον Άγιο, που φυλάει τους καπεταναίους», έλεγε κορδωμένος. Ο θεόμυρλος, ο θαλασσοχτυπημένος... χαμογέλασε με κάποια νοσταλγία.

Η απορία της όμως καθώς μεγάλωνε συνέχιζε να παραμένει ανεξήγητη. Γιατί ο κύριος Αβραμίδης την ταύτιζε μ' εκείνη την αρχαία θεά; Δεν έβρισκε τίποτα το κοινό ανάμεσά τους. Εκτός από το όνομα, που το είχε και η γιαγιά της η Μικρασιάτισσα. Προσπάθησε τότε να τη συγκρίνει με την αρχαία θεά. Απογοητεύτηκε. Η αρχαία Κυβέλη θα ήταν μια γλυκιά Μεγάλη Μητέρα, όμορφη σαν όλες τις θεές. Θα έπαιζε άρπα και θα μάγευε τους κοινούς θνητούς με την ουράνια φωνή της, όπως μάγεψαν οι Σειρήνες τον Οδυσσέα στο μεγάλο ταξίδι τής επιστροφής του για την Ιθάκη. Η γιαγιά Κυβέλη δεν ήταν όμορφη. Είχε σώμα χοντροκομμένο με φουσκωτή κοιλιά και μεγάλα μάτια, λίγο εξογκωμένα, που τις πιο πολλές φορές τα έβλεπε να σπινθηρίζουν θυμωμένα. Ούτε τραγουδούσε ωραία ούτε μιλούσε γλυκά. Δεν την αγάπησε ποτέ αληθινά. Όταν ερχόταν να μείνει για λίγο στο σπίτι τους, στο Μπραχάμι, εκείνες οι μέρες ήταν οι χειρότερες της ζωής της. Όλο παρατηρήσεις της έκανε. Ιδίως όταν την έβλεπε να παίζει με τα αγόρια της γειτονιάς. Τότε γινόταν εκτός εαυτού. «Παίξε, παίξε με τα αγόρια», άφριζε το στόμα της, «να δούμε τι υστερνά θα έχεις και συ σαν την...» Και το κακό ήταν που ερχόταν τακτικά, αφού δεν είχε πια να φροντίζει τον

«βρομιάρη» της. Οι λέξεις «βρομιάρης», «συχωρεμένη» και το άρθρο «η...» σε όλες τις πτώσεις του ακούγονταν συχνά-πυκνά στο σπίτι τους. Αναρωτιόταν τότε ποια να ήταν άραγες η «συχωρεμένη», ποιος ο «βρομιάρης» και ποια η άγνωστη ύπαρξη «η» της οποίας ποτέ δεν ανέφεραν το όνομά της. Αναρωτήθηκε και πάλι αυτό το μεσημέρι στον ηλεκτρικό πηγαίνοντας προς το σταθμό του Αγίου Νικολάου. Κι αυτό γιατί δεν γνώριζε, μέχρι τώρα, τίποτα απολύτως για την ύπαρξη του Ιωσήφ. Τα ίχνη του είχαν χαθεί απ' την Κυριακή των Βαΐων του 1953. Εκείνο το καταραμένο πρωινό. Λίγο μετά το σχόλασμα της εκκλησίας.

Η άλλη γιαγιά της, η Πελαγία, ζούσε μακριά, σ' ένα χωριό της Τήνου. Ο παππούς της ήταν μαρμαράς. Καλός και δεξιότηχνης. Ωστόσο, το ταλέντο του δεν το κληρονόμησε κανένα από τα δύο παιδιά του. Τον Φραγκιό τον ξελόγιασε η θάλασσα. Μπάρκαρε στα δεκαεφτά του, αλλά στάθηκε άτυχος. Το πρώτο του ταξίδι ήταν χωρίς επιστροφή. Ο πατέρας της, ο Σωφρόνιος, ήταν καλός στα γράμματα κι έγινε λογιστής. Από πολύ μικρή είχε την επιθυμία αλλά και την περιέργεια να γνωρίσει τη γιαγιά Πελαγία και τον παππού Θεοφάνη. Να δει το σπίτι τους, το ασπροβαμμένο με τα γαλάζια παράθυρα, τους περιτεχνους περιστερώνες και τις πέτρινες καμάρες της αυλής απ' όπου κρέμονταν οι αρμαθιές με τις λιαστές ντομάτες. Αλλά και το μαρμάρινο άγαλμα, για το οποίο άκουγε πότε-πότε να μιλούν οι άλλοι, ποτέ όμως μπροστά της. Το είχε φτιάξει ο ίδιος ο παππούς, έλεγαν, κάνοντας την περιέργεια της να φουντώνει μαρτυρικά και τη φαντασία της να οργιάζει. Ώσπου ένα καλοκαίρι αποφάσισαν να πάνε όλοι οικογενειακώς στην Τήνο. Ήταν τότε έξι χρονών. Το περίμενε πώς και πώς εκείνο το ταξίδι με το ΛΗΤΩ, το μεγάλο καράβι της γραμμής. Το ταξίδι τους θα γινόταν τον Ιούλιο, αυτή όμως άρχισε να προετοιμάζεται απ' τον Μάιο. Τελικά έμεινε με την όρεξη. Λίγες ημέρες πριν το ταξίδι, ξαφνικά το πρόγραμμα άλλαξε. Θα πήγαινε μόνο ο πατέρας της με τον δεκαπεντάχρονο, τότε, αδελφό της.